Przystanek historia

https://przystanekhistoria.pl/pa2/tematy/mlodziez/129555,Droga-do-wolnosci-Ucieczka-braci-Zielinskich.html

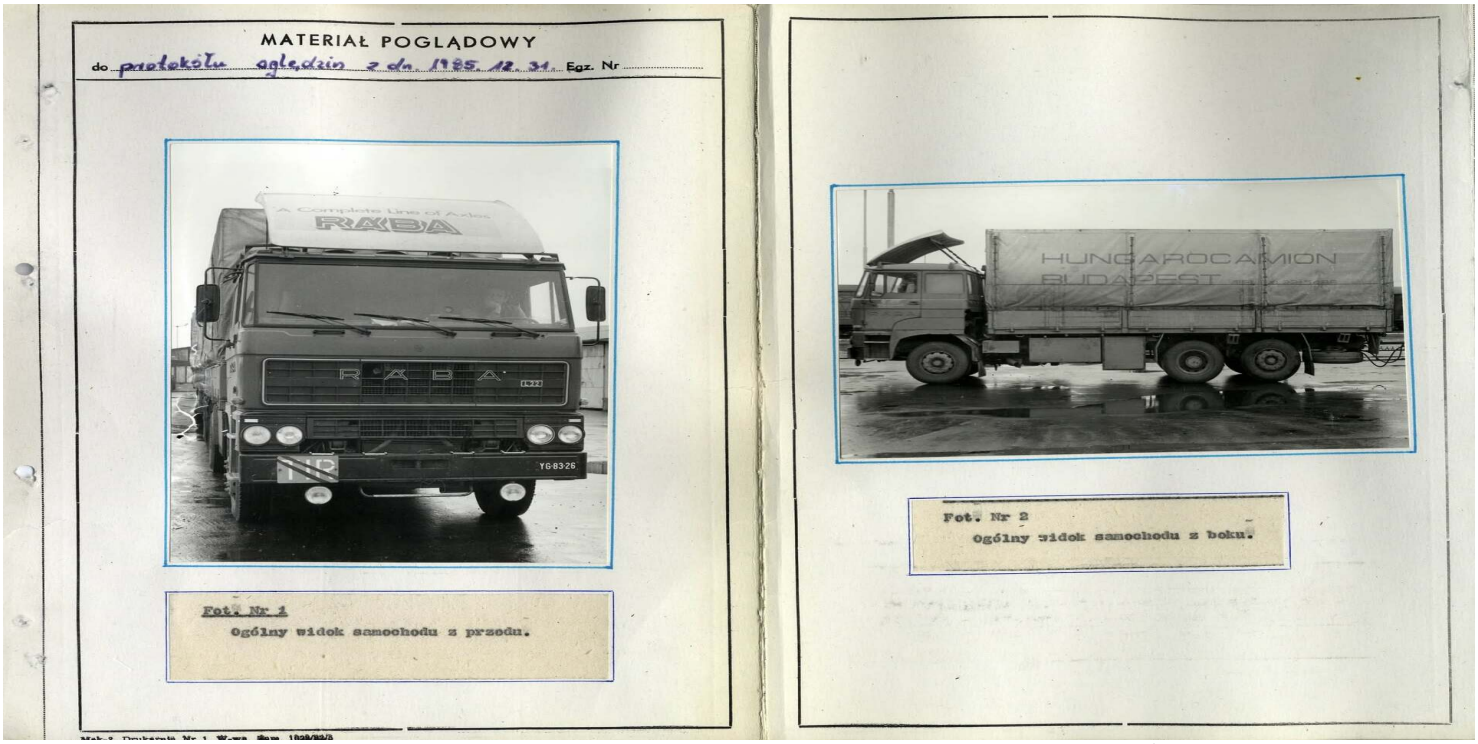

Materiał poglądowy załączony do protokołu oględzin samochodu ciężarowego marki „Raba-Turbo”, przeprowadzonych w celu ustalenia możliwości ukrycia się pod pojazdem, 31 grudnia 1985 r. (z zasobu AIPN)

ARTYKUŁ

Droga do wolności. Ucieczka braci Zielińskich

OKRES HISTORYCZNY

(1980-1990) Epoka Solidarności

Autor: EWA WÓJCICKA 23.10.2026

Żyraków, niewielka miejscowość niedaleko Dębicy. Tu mieszkali 15-letni Adam i 13-letni Krzysztof Zielińscy razem z rodzicami oraz rodzeństwem. W nocy z 23 na 24 października 1985 r. chłopcy postanowili uciec na Zachód. Założyli się nawet z kolegami o 100 dolarów, że powzięty zamiar zakończy się

powodzeniem.

Pozostawili list, aby nie informować milicji przez trzy dni. Jednak już dzień później ich rodzice, Józefa i Tadeusz Zielińscy udali się na komisariat w Żyrakowie, zgłaszając zaginięcie synów. Funkcjonariusze potraktowali ucieczkę jako wybryk i stwierdzili, że chłopcy wrócą do domu za kilka dni.

Kierunek gdziekolwiek

Tymczasem Adam i Krzysztof pociągiem dotarli do Warszawy. Początkowo bracia zakładali, że celem ich podróży będą Stany Zjednoczone. Zamierzali ukryć się w luku bagażowym, jednak na lotnisku zorientowali się, że realizacja ich planu jest niemożliwa z uwagi na ochronę. Przypadkiem zdecydowali się na port w Świnoujściu.

Starszy z braci przypomniał sobie, że jeden z kolegów opowiadał o promach odpływających z tego miasta na Zachód. Dotarli na parking ciężarówek i ukryli się pod jedną z nich na osiach kół naczepy. Łut szczęścia zadecydował, że w trakcie kontroli przez funkcjonariuszy Wojsk Ochrony Pogranicza Adam i Krzysztof nie zostali odkryci.

Foto: STURE RYMAN

Illustration: FRANK LENJEGÅRD

Storebror Adam fick med sig lillebror Krzysztof på flykten från Polen. Anledningen till flykten var att Adam trakasserats av den polska polisen för sin punkfrisyr

Bröder flydde hit under lastbil

Så här — liggande på magen på två 80 cm långa tvärbalkar under långtradaren — gömde sig de två polska pojkarna under den 26 timmar långa flykten.

30 cm

80 cm

Polisen hittade dem utanför en kiosk i Ystad. Där stod de, två polska bröder. Adam, snart 16 år, och Krzysztof Zielinski 13 år, stelfrusna och hungriga.

26 timmar tidigare hade deras flyktäventyr börjat. Gömda mellan det bakre hjulparet på en långtradare tog de sig från Świnoujście, Polen, till Ystad och Sverige.

Nu bor de sedan en månad tillbaka på invandrarverkets flyktingförläggning Ramdalshöjden i Oxelösund.

Sidan 14

Kopia artykułu dot. ucieczki

Adama i Krzysztofa Zielińskich,

opublikowanego w szwedzkiej gazecie (z zasobu AIPN)

I två dagar har storstädernas kollektivtrafikproblem diskuterats vid en konferens på Älvsjömässan. Idéer och förslag flög som bollar genom luften. Bygg nya kringfartsleder för bilarna, så att trycket på innerstan avtar! Förse ytterområdena med fler arbetsplatser, så att pendlandet till innerstan minskar! Koncentrera ny bostadsbebyg-

tågsspåret från Älvsjö till Flemingsberg kommer att kosta 2,3 miljarder. I regionplaneskissen föreslås dessutom T-bana till Karolinska sjukhuset, Skarpnäck, Hansta, Barkarby, Bromma flygfält, liksom en tvärlinje från Fruängen till Flemingsberg och Tullinge. Hur ska dessa väldiga investeringar finansieras?

politiskt acceptabel — inte bara i Stockholm, utan i en rad europeiska storstäder.

Åke Lundqvist

Dagens Nyheter i morgon

Därför bråkar dag-mammorna

Kopia artykułu dot. ucieczki Adama i Krzysztofa Zielińskich, opublikowanego w szwedzkiej gazecie (z zasobu AIPN)

Po kilku godzinach prom zawinął do Ystad. Chłopcy dotarli na upragniony Zachód, chociaż początkowo nie wiedzieli, w jakim kraju się znajdują.

Adam i Krzysztof, brudni i głodni, zostali zatrzymani w nocy z 26 na 27 października 1985 r. przez szwedzką policję. Następnie trafili do obozu dla uchodźców Oxelösund, przebywali tam trzy miesiące, po czym skierowano ich do rodziny zastępczej.

Kilka dni później rodzice otrzymali depeszę z Ambasady Szwecji w Polsce z informacją, że ich synowie są w Szwecji i czują się dobrze. Otrzymali również z Ystad list od dzieci.

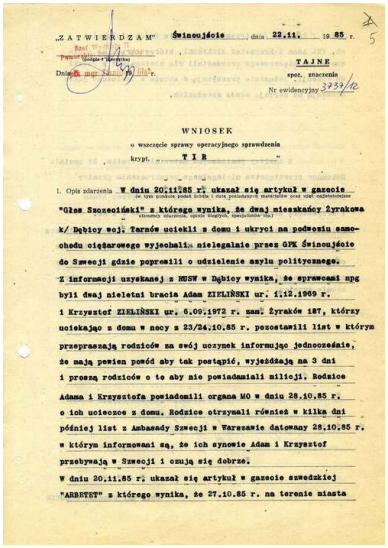

„Z A T W I E R D Z A M" Świnoujście dnia 22.11. 19 85 r.

Szef Wydziału
Pomocnik Szefa (Kierownik)
Dsiadek mgr Sł. ppłk

TAJNE
spec. znaczenia
Nr ewidencyjny 3753/12

WNIOSEK
o wszczęcie sprawy operacyjnego sprawdzenia
krypt. „ T I R "

1. Opis zdarzenia W dniu 20.11.85 r. ukazał się artykuł w gazecie
(w tym kraju, kraju pobytu, kraju pochodzenia materiałów oraz ich wiarygodność)
"Głos Szczeciński" z którego wynika, że dwaj mieszkańcy Żyraków
(charakter zdarzenia, sposób biegnący, specyficzne cechy)
k/ Dębicy woj. Tarnów uciekli z domu i ukryci na podwoziu samochodu ciężarowego wyjechali nielegalnie przez GPK Świnoujście do Szwecji gdzie poprosili o udzielenie azylu politycznego.
Z informacji uzyskanej z MSW w Dębicy wynika, że sprawcami spg byli dwaj nieletni bracia Adam ZIELIŃSKI ur. 1.12.1969 r. i Krzysztof ZIELIŃSKI ur. 6.05.1972 r. zam. Żyraków 187, którzy uciekając z domu w nocy z 23/24.10.85 r. pozostawili list w którym przepraszają rodziców za swój uczynek informując jednocześnie, że mają pewien pomód aby tak postąpić, wyjeżdżają na 3 dni i proszą rodziców o to aby nie powiadamiali milicji. Rodzice Adama i Krzysztofa powiadomili organa MO w dniu 28.10.85 r. o ich ucieczce z domu. Rodzice otrzymali również w kilka dni później list z Ambasady Szwecji w Warszawie datowany 28.10.85 r. w którym informowani są, że ich synowie Adam i Krzysztof przebywają w Szwecji i czują się dobrze.
W dniu 20.11.85 r. ukazał się artykuł w gazecie szwedzkiej "ARBETET" z którego wynika, że 27.10.85 r. na terenie miasta

Wniosek o wszczęcie sprawy operacyjnego sprawdzenia krypt. „Tir”, 22 listopada 1985 r. (z zasobu AIPN)

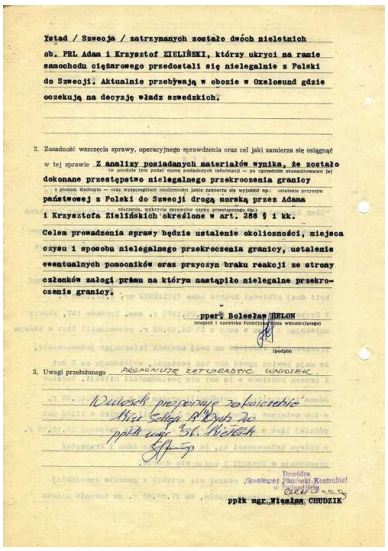

Wyjazd / Szwecja / zatrzymanych został dwóch nieletnich ob. PRL Adam i Krzysztof ZIELIŃSKI, którzy ukryci na ramie samochodu ciężarowego przedostali się nielegalnie z Polski do Szwecji. Aktualnie przebywają w obozie w Oxelosund gdzie oczekują na decyzję władz szwedzkich.

2. Zasadność wszczęcia sprawy, operacyjnego sprawdzenia oraz cel jaki zamierza się osiągnąć
(w przypadku braku podać ocenę posiadanych informacji — na zarządzenie dowódcy/szefa)
w tej sprawie Z analizy posiadanych materiałów wynika, że został
(z jakiego tytułu — oraz wyjaśnienie możliwości jakie zamierza się wyjaśnić np.: ustalenie przyczyn
dokonane przestępstwo nielegalnego przekroczenia granicy
(charakter, wskazania dowodowe czyny przestępcze, itp.)
państwowej z Polski do Szwecji drogą morską przez Adama
i Krzysztofa Zielińskich określone w art. 256 § 1 kk.
Celem prowadzenia sprawy będzie ustalenie okoliczności, miejsca czasu i sposobu nielegalnego przekroczenia granicy, ustalenie ewentualnych pomocników oraz przyczyn braku reakcji ze strony członków załogi prądu na którym nastąpiło nielegalne przekroczenie granicy.

ppor. Bolesław BELON
(stopień i nazwisko funkcjonariusza wnioskującego)

(podpis)

3. Uwagi przełożonego PROPONUJE ZATWIERDZIĆ WNIOSEK

Wniosek przyjmuję do wiadomości
Bez Sekcji A Dyb 20
ppłk mgr St. Wiśniak

Dowódca
(Szef/Kierownik) Pionowej Kontroli/
Wydziału
ppłk mgr Wiesław CHUDZIK

Wniosek o wszczęcie sprawy operacyjnego sprawdzenia krypt. „Tir”, 22 listopada 1985 r. (z zasobu AIPN)

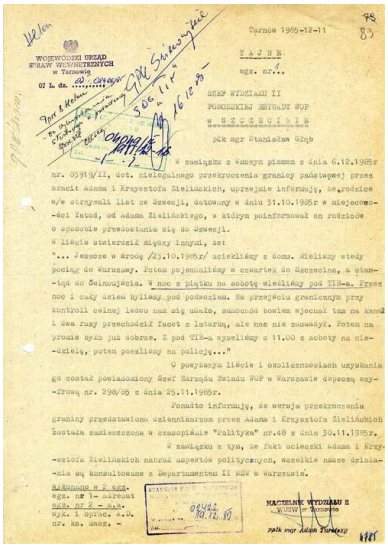

WOJEWÓDZKI URZĄD SPRAW WEWNĘTRZNYCH w Tarnowie

Tarnów 1985-12-11

T A J N E
egz. nr 1

SZEF WYDZIAŁU II
POMORSKIEJ BRYGADY WOP
w S Z C Z E C I N I E
płk mgr Stanisław Głąb

W związku z Waszym pismem z dnia 6.12.1985r nr. 0319/II, dot. nielegalnego przekroczenia granicy państwowej przez rzecz: Adama i Krzysztofa Zielińskich, uprzejmie informuję, że rodzice w/w otrzymali list ze Szwecji, datowany w dniu 31.10.1985r w miejscowości Ystad, od Adama Zielińskiego, w którym poinformował on rodziców o sposobie przedostania się do Szwecji.

W liście utwierdził między innymi, że:

"... wczoraj w środę /23.10.1985r/ uciekliśmy z domu. Mieliśmy wtedy pociąg do Warszawy. Potem pojechaliśmy w czwartek do Szczecina, a stamtąd do Świnoujścia. W noc z piątku na sobotę wleźliśmy pod TIR-a. Przez noc i cały dzień byliśmy pod podwoziem. Na przejściu granicznym przy kontroli celnej ledwo nas się udało, samochód bowiem sprawdzał tam na kanał i dwa razy przechodził facet z latarką, ale nas nie zauważył. Potem na promie było już sobrze. Z pod TIR-a wyszliśmy o 11.00 z soboty na niedzielę, potem poszliśmy na policję..."

O powyższym liście i okolicznościach uzyskania go został powiadomiony Szef Zarządu Śledczego WOP w Warszawie depeszą szyfrową nr. 298/85 z dnia 25.11.1985r.

Pomimo informuję, że wersja przekroczenia granicy przedstawiona dziennikarzom przez Adama i Krzysztofa Zielińskich została zamieszczona w czasopiśmie "Polityka" nr.48 z dnia 30.11.1985r.

W związku z tym, że fakt ucieczki Adama i Krzysztofa Zielińskich nabrał aspektów politycznych, wszelkie nasze działania są konsultowane z Departamentem II MSW w Warszawie.

Wykonano w 2 egz.
egz. nr 1- adresat
egz. nr 2 - a.a.
wgk. i oprac. A.W.
nr. ks. ewid. -

NACZELNIK WYDZIAŁU II
WUSW w Szczecinie
ppłk mgr Julian Turkiewicz

Pismo Wojewódzkiego Urzędu Spraw Wewnętrznych w Tarnowie do szefa Wydziału II Pomorskiej Brygady Wojsk Ochrony Pogranicza w Szczecinie w sprawie ucieczki Adama i Krzysztofa Zielińskich, 11 grudnia 1985 r. (z zasobu AIPN)

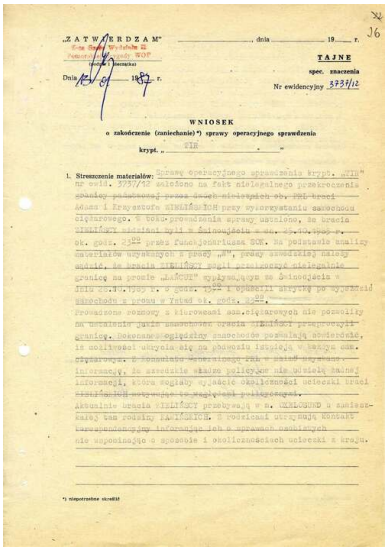

„ZATWIERDZAM"
Szef Wydziału II
Pomorskiej Brygady WOP
w Szczecinie
Dnia 12 [illegible] 1985 r.

..., dnia ..... 19.... r.

TAJNE
spec. znaczenia
Nr ewidencyjny 3737/12

WNIOSEK
o zakończenie (zaniechanie)*) sprawy operacyjnego sprawdzenia
krypt. „TIR"

1. Streszczenie materiałów: Sprawę operacyjnego sprawdzenia krypt. „TIR" nr ewid. 3737/12 założono na fakt nielegalnego przekroczenia granicy państwowej przez dwóch nieletnich ob. PRL braci Adama i Krzysztofa ZIELIŃSKICH przy wykorzystaniu samochodu ciężarowego. W toku prowadzenia sprawy ustalono, że bracia ZIELIŃSCY zamieszkali w Świnoujściu w ul. [illegible] w ok. godz. 23[00] przez funkcjonariusza SOR. Na podstawie analizy materiałów uzyskanych w pracy „M", pracy uzupełniającej należy sądzić, że bracia ZIELIŃSCY zgodzili przekroczyć nielegalnie granicę na promie „MARCUS" kursującym ze Świnoujścia w dniu 22.11.1985r. o godz. 1[00] i wydostali się po wyjeździe samochodu z promu w Ystad tj. około 2[00].
Prowadzone rozmowy z kierowcami samochodów nie pozwoliły na ustalenie jakie samochody brała ZIELIŃSKI przekroczyli granicę. Dokonane wyjaśnienia samochodów pozwalają sądzić, że możliwość ukrycia się na podwoziu istnieje w każdym samochodzie. W konsultacji Wydziałem [illegible] nie posiadamy informacji, że zawarcie takiego polityka nie wniosła dalszej informacji, która mogłaby wyjaśnić okoliczności ucieczki braci ZIELIŃSKICH mogącą ta względ politycznych.
Aktualnie bracia ZIELIŃSCY przebywają w m. WIKLOUND a zamieszkują tam rodziny ZAWIŁOCHI. Z rodzicami utrzymują kontakt zawierającym informacje ich o sprawach osobistych nie wspomniając o sposobie i okolicznościach ucieczki z kraju.

*) niepotrzebne skreślić

Wniosek o zakończenie sprawy operacyjnego sprawdzenia krypt.

„Tir” (z zasobu AIPN)

Sprawa „TIR”

Sprawę 20 listopada 1985 r. opisała szwedzka gazeta „ARBETET”. Artykuł na ten temat ukazał się również w „Głosie Szczecińskim”. Ucieczka braci Zielińskich zwróciła uwagę ówczesnych władz w Polsce.

Stało się to podstawą do wszczęcia przez podpułkownika Wiesława Chudzika, dowódcę Granicznej Placówki Kontrolnej w Świnoujściu, sprawy operacyjnego sprawdzenia pod kryptonimem „TIR” o numerze ewidencyjnym 3737/12. Celem założonej 22 listopada 1985 r. sprawy było ustalenie sposobu nielegalnego przekroczenia przez młodych uciekinierów granicy państwa.

W jej ramach przesłuchano m.in. funkcjonariuszy Granicznej Placówki Kontrolnej w Świnoujściu, kierowców, rodziców chłopców. Ustalano również przyczyny braku reakcji ze strony załogi promu oraz nazwiska ewentualnych pomocników.

O chłopcach i ich rodzicach napisały również inne dzienniki szwedzkie.

> „Kochamy swoich rodziców, ale chcemy zostać w Szwecji na stałe”

– twierdzili w artykule opublikowanym w „Expressen” 22 listopada 1985 r. Nie było to łatwe: dwukrotnie szwedzki urząd imigracyjny odrzucał prośbę chłopców o azyl. Gdy ich rodzice nie chcieli zmuszać synów do powrotu do Polski, twierdząc, że decyzja należy do nich, sąd zawiesił ich w prawach rodzicielskich. Ostatecznie chłopcy uzyskali zgodę na pozostanie w Szwecji.

Po kilku tygodniach prowadzonych działań, ze względu na upływ czasu oraz nieudzielanie przez władze Szwecji informacji na temat braci, zadecydowano o zamknięciu sprawy „TIR”. Wniosek ten zyskał aprobatę ppłk. Stanisława Kiełbika, kierownika Sekcji „R” Wydziału Zwiadu. Sprawę zamknięto 13 stycznia 1987 r.

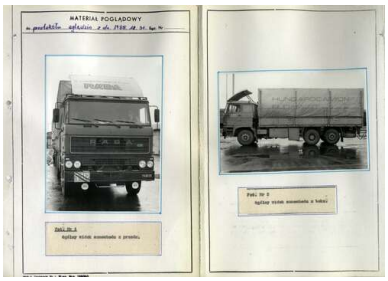

Materiał poglądowy załączony do protokołu oględzin samochodu ciężarowego marki „Raba-Turbo”, przeprowadzonych w celu ustalenia możliwości ukrycia się pod pojazdem, 31 grudnia 1985 r. (z zasobu AIPN)

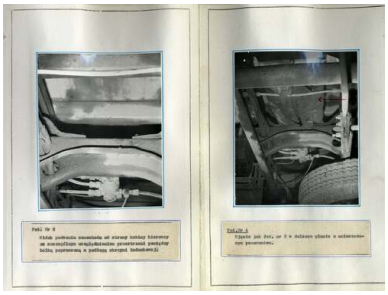

Materiał poglądowy załączony do protokołu oględzin samochodu ciężarowego marki „Raba-Turbo” przeprowadzonych w celu ustalenia możliwości ukrycia się pod pojazdem, 31 grudnia 1985 r. (z zasobu AIPN)

* * *

Historia brawurowej ucieczki Adam i Krzysztofa Zielińskich stała się kanwą filmu Macieja Dejczera pt. „300 mil do nieba” z 1989 roku, zaprezentowanego w tym samym roku na Kongresie Praw Człowieka i Obywatela w

Strasburgu.

Więcej interesujących materiałów na profilu **Archiwum IPN**

COFNIJ SIĘ